

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG STRØMMEN 1.FEBRUAR 2015

Vannet – lokalsamfunnets livskraft

Vannet har gitt dette lokalsamfunnet livskraft helt siden de første menneske hogg den tette skogen og ryddet jorda langs Sagelva for 5000 år siden. Det var oppfinnelsen av oppgangssaga i 1530 som radikalt endret livsvilkårene til lokalbefolkningen her på Strømmen. Over alt langs Sagelva ble det satt opp demninger og vannet ble ledet ut på bratte stup og ned i vannhjul med skovler som var koblet til sagbladet. Dette førte til en voldsom aktivitet i hele distriktet, folk strømmet til for å få arbeid og plankestablene vokste. Allerede i 1660 var folketallet økt til 1690 innbyggere i hele Skedsmo, fra 420 i 1514. I tillegg kom stor innpendling fra hele Østlandet av plankekjørere og sesongarbeidere som fikk midlertidige ansettelser ved behov. På det meste var det et sted mellom 20 og 30 sager og 5 møller i Sagelva. Slik utfoldet det **første kapittel** i Strømmens industrihistorie seg.

Levekårene for arbeiderne i sagbruksvirksomheten var knallhardt. Særlig var plankekjøernes situasjon prekær. De avtalte lønnsvilkårene hver for seg i møte med godt organiserte brukseiere. Dette førte til utbytting og marginalisering. I 1795 organiserte plankekjøerne en streik for like lønnsvilkår, den første streiken i Norge utenom bergverkene. Konflikten pågikk i 15 år.

Det **andre kapitlet** i Strømmens industrihistorie begynner i 1860-årene da dampmaskinen gjorde det mulig å flytte sagene til Lillestrøm. Det ble brått stille langs Sagelva. Pessimismen var så sterk at formannskapet avsto søknaden om å etablere en landhandel på Bråte. Det ville, i følge kommunen, ikke bli behov for butikk på Strømmen! Men jernbanen skapte nye muligheter kommunestyret ikke forutså. Landets første jernbanestrekning var åpnet mellom Christiania og Strømmen i 1853. I 1873 ble **Strømmens Værkested** etablert med produksjon av jernbanevogner og stålproduksjon. «Værste» var ryggraden i Strømmens økonomiske og sosiale liv fram helt til 1980-tallet. Den andre store hjørnesteinsbedriften var **Strømmen Trevarefabrikk og Høvleri A/S**, grunnlagt i 1884 av Hans Nielsens Hauges barnebarn, Gabriel Kielland Hauge. Her ble husproduksjonen industrialisert i store produksjonshaller, også for eksport. I dag finner vi ferdighus fra «Trevar'n» i alle verdensdeler, til og med i Antarktis.

Denne delen av Strømmens historie er grundig dokumentert gjennom det imponerende lokalhistoriske arbeidet til **Sagelvas Venner** og **Trevar`ns Venner**, som jeg har fått gleden av å møte ved flere anledninger i løpet av visitasen. De historiske røttene er nå synlig for hele lokalbefolkningen gjennom **Strømmensaga**, rehabiliteringen av **Treva`rn**, **Sagelvafestivalen** og utgivelser av lokalhistorisk litteratur med høy kvalitet, men også i kranstrukturen i Strømmen Storsenter.

Helt frem til etterkrigstiden var levekårene for flertallet av befolkningen på Strømmen krevende og ulikhetene var store. Flertallet bodde svært trangt, ofte 8 personer på ett rom med vannpost i gården, 12-timers arbeidsdag, ett klesskift og tuberkulosen var derfor viktigste dødsårsak. Embedsmennene tjente 8 ganger mer enn handelsbetjentene og 4 ganger mer enn jernbanearbeiderne, som var de best betalte arbeidere. Selv på søndagsskolen slo ulikhetene igjennom – bare de som foreldrene hadde betalt for, fikk pose på juletreffesten. «De øvrige sto der med skammen og fattigdommen brennende i kinnene», for å sitere Hilde Gunn Slottemo i historieverket «Skedsmo». Mellom 1875 og 1925 ga over 1250 personer i Skedsmo opp og utvandret til Amerika.

Men langsomt ble Norge også arbeiderklassens land i løpet av dette andre industrikapitelet. Alminnelig stemmerett ble innført, fagforeninger ble etablert, på Strømmen fra 1891 og velferdsstatens rettighetsbaserte sikkerhetsnett for alle innbyggere ble utviklet.

Sentralt i utviklingen av Strømmen som et godt lokalsamfunn var utviklingen av frivillige organisasjoner og møtesteder i industrisamfunnets nye fritid. Organisasjonene var mange innenfor humanitært arbeid, kulturvirksomhet, kirkelig virksomhet, indremisjonen og annen ideell og dugnadsbasert arbeid. De færreste hadde boliger som kunne romme større fellesskapssamlinger og 1892 ble Arbeideforeningens lokaler innviet, senere kalt **Folkets Hus**. I miljøet som utviklet seg rundt Freva`rn oppstod det en rekke ideelle lag og foreninger. Ikke minst ble korene og særlig korpene et særmerke for Strømmen-miljøet, en tradisjon vi erfarte styrken i ved **kulturkvelden på Folkets Hus** under visitasen.

I dag lever vi i et **nytt kapittel** der Strømmen Storsenter har overtatt «Værste» og er lokalsamfunnets største arbeidsplass med 2100 ansatte, flere enn industribedriftene hadde i storhetstiden. Samtidig er senteret også den sentrale møteplassen for mange – det er vår tids torg. Sesongarbeiderne er avløst av dagpendlere og deltidsansatte, men fortsatt med en relativt høy andel ufaglærte. Disse har også i våre dager behov for en fridag uten arbeidsplikt.

Tilflyttingen er stor, både fra andre regioner i landet og verden for øvrig. Mange arbeider utenfor lokalmiljøet, innflyttingen er ikke først og fremst knyttet til arbeidsplasser, men til attraktive bomiljøer. På tomtene til «Treva`rn» er det nå leiligheter. I 2012 var det 20,6 % innvandrere i Skedsmo der 15% av befolkningen kommer fra land utenfor EU/EØS og Nord-Amerika og Australia. Innenfor Skedsmo kommune har de fleste av dem som kommer fra land utenfor Vest-Europa og Amerika bosatt seg i Strømmen og Skjetten.

Strømmens styrke i møte med fremtiden er evnen til omstilling i møte med nye utfordringer. Den historiske tråden med utviklingen av Strømmen fra et sterkt lagdelt til et solidarisk lokalsamfunn må videreutvikles i en tid med nye arbeidsplasser og ny befolkning. Renningen i samfunnsveven er den samme, men innslagstrådene endrer seg og skaper et langt rikere og mer mangfoldig bilde.

I møte med nye utfordringer må vi også utvikle vår **solidariske hukommelse**, ikke minst de tragiske følger fordommer mot dem som er annerledes enn majoriteten kan få. I løpet av visitasuken ble den internasjonale Holocaustdagen markert. Tidligere sokneprest i Strømmen Peder Scheie opplevde konsentrasjonsleirenes grusomheter som straff for sin motstand mot nazistaten. Thor Sørheim minnet oss i diktet «Snublestein» som han leste på kulturkvelden under visitasen om John Davidsen: «Han var jødegutten fra Strømmen som døde i gasskammeret 1. desember 1942. Vi må aldri glemme John Davidsen fra 2010 Strømmen».

Vannet – lokalkirkens livskraft

Det vannet som gjennom hele lokalsamfunnets historie har vært en kilde til liv og utvikling, har i 1000 år også vært en kilde til liv og salighet for befolkningen her på Strømmen. Gjennom mange generasjoner har døpefontene i middelalderkirkene i Lørenskog og Skedsmo forenet stadig nye generasjoner med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Dette har gitt mennesker håp og forankring i en virkelighet som har vært preget av både slit, usikre tider, omstillinger og strev for det daglige brød. I vår tid bærer mange mennesker på skam, selvforakt, utenforskap og rotløshet. Dåpens vann forener oss i et fellesskap dit vi alle er invitert og som sprenger alle menneskelige forskjeller, gir oss felles tilhørighet og guddommelig bekreftelse av vårt menneskeverd. I dåpen føyer Gud oss inn i sin virkelighet sammen med generasjonene før oss og gir oss trygghet for at den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus vil være med oss «alle dager inntil verdens ende» (Matt 28,20).

I det voksende lokalsamfunnet måtte imidlertid folk reise helt til Lørenskog eller Skedsmo kirker for å kunne innlemme sine barn i kirkens fellesskap gjennom dåp og delta i

gudstjenester. Det meldte seg derfor et behov i befolkningen for et **kirkebygg** også i Strømmen slik at det nye lokalsamfunnet kunne få en tydelig bygning for identitet og hellige handlinger.

Planen utløste stor giverglede, Trevaren skjenket tomt og kommunen stilte kommunale garantier. Den 22. mars i 1929 kunne biskop Johan Lunde vigsle dette praktfulle kirkebygget. Selve vigslingsgudstjenesten – som falt på en lørdag – vakte forargelse siden fabrikkarbeiderne da var på jobb. Men dagen etterpå var det stor oppslutning om den første ordinære gudstjenesten i Strømmen kirke.

Kirken er fortsatt til stede i befolkningens liv her i Strømmen sokn og er lokalsamfunnets dominerende institusjon for religiøs tilhørighet med over 11.000 medlemmer og tilhørige av en befolkning på omtrent 19.000, en nedgang på knapt 600 medlemmer siden forrige visitas. Nedgangen reflekterer at den høye befolkningsveksten i Strømmen består av en stor andel mennesker med annen konfesjonell, religiøs eller kulturell tilhørighet. Denne utviklingen stiller kirken ovenfor nye utfordringer. Vi må videreutvikle gode økumeniske relasjonene slik jeg selv fikk erfare det da vi besøkte pinsemenigheten **Sentrumskirken** og den katolske **Maristerkommuniteten**. I årene fremover må det legges enda større vekt på relasjonsbygging med foreninger og trossamfunn der mennesker av annen kultur og religion – og da særlig islam som den største og mest betydningsfulle - møtes og organiserer seg.

Antall **døpte** i Strømmen sokn har holdt seg stabilt på rundt 110 de syv siste årene, dog med en nedgang på over 10 % i 2014, som kan være tilfeldig. I Den norske kirke ser vi de siste fem årene en dramatisk økning i antall barn av våre medlemmer som ikke blir båret til dåpen, i Nedre Romerike prosti er 1/3 av barna i aldersgruppen 0-5 år til medlemmene våre ikke døpt. Nasjonalt og i bispedømmet er det et hovedmål å bidra til at flere av medlemmene våre bringer barna til dåp, og det må være en hovedoppgave for menighetsrådet å lage en tiltaksplan for å øke antallet medlemmer som døver barna sine.

De innflyttede familiene trenger å forankre livene sine i lokalsamfunnets identitetsskapende felleskap, der Den norske kirke er en av de aller viktigste. Jeg vil derfor oppfordre dere til å legge til rette for dåp for innflyttede småbarnsfamilier som ofte har både besteforeldre, oldeforeldre og øvrige familie boende andre steder i landet. Det er også viktig å legge tilrette for dåp for alle aldersgrupper, ikke minst eldre barn og unge. De nye trosopplæringsarenaene – ikke minst **Babysang**, hvor dere har god oppslutning – er viktige steder for å invitere til dåp.

I det hele tatt vil trosopplæringstiltakene, som **Tårnagenter** og **Lys Våken** som er godt gjennomført her, være gode muligheter også for invitasjoner til dåp og mobilisering av frivillighet. Trosopplæringsplanen som nå utarbeides må bidra til styrking av breddetiltakene og slik skape tilhørighet for hele folkekirkens medlemskap til lokalkirken.

Antall **konfirmanter** har de siste årene ligget på rundt 100 i hvert årskull på tross av endringene i befolknings sammensetningen. Denne stabiliteten reflekterer et meget godt konfirmantarbeid med høyt og positivt omdømme. Egen leir for konfirmantene i Strømmen sokn siden 2013 har gitt gode erfaringer. Basert på alt det gode arbeidet som allerede skjer er det viktig å videreutvikle og forsterke ungdomstilbudet slik at flere kan finne seg til rette i et involverende, rusfritt og myndiggjørende ungdomsmiljø med trygge rom for alle.

Gjennom deltakelsen i **Kirkens Nødhjelps fasteaksjon** viderefører lokalkirken og særlig ungdommen, lokalsamfunnets solidaritetstradisjoner for å forandre verden til beste for dem som lever i undertrykkelse og nød. Dette er en aksjon som har vist seg også å ha mulighet til å inkludere alle aldersgrupper og den nye innvandrerbefolkningen og slik skape en felles handlingsarena for alle.

I forlengelsen av den store trosopplæringsreformen vil det være naturlig at menighetsrådet innleder samarbeid med en av organisasjonene i **Samarbeidet Menighet-Misjon** om det Borg-initierte programmet for global trosopplæring og menighetsutvikling.

Gudstjenestedeltakelsen varierer både i total oppslutning og i gjennomsnittelig antall ved hver gudstjeneste. Det er gledelig at 2014 hadde det høyeste antallet deltagere siden 2008 (8085) og med en betydelig økning av gjennomsnittet (fra 80 til 89). Men gjennomsnittet er fortsatt betydelig under bispedømmets. Det er derfor nødvendig å arbeide med å øke gudstjenesteoppslutningen slik strategien for Den norske kirke og Borg bispedømme har som ett av tre hovedmål frem mot 2020. 10.000 deltagere bør være mulig innen 2020. Nye samarbeidsmønstre med aktører og grupper i lokalsamfunnet slik en allerede har flere eksempler på, bl.a. gudstjeneste under **Sagelvafestivalen**, er aktuelle tiltak. Andre gudstjenestereformer og tider, særlig på Skjetten, bør også vurderes.

Når **trosopplæringsreformen** nå gjennomføres fullt ut og planverket utarbeides, er det viktig at denne knyttes til gudstjenesten og kirkerommet og at gudstjenestene har involvering og deltagelse av ulike aldersgrupper, også barnas foreldre.

De regelmessige og inkluderende skolegudstjenestene, en av dem feiret under visitasen - i samarbeid med **Frydenlund skole og ressurscenter** - er gode spesialgudstjenester som er **gudstjeneste** der alle deltar og involveres på en måte som også kan anvendes i alle andre gudstjenester.

Etableringen av det nye **jentekoret** gjenspeiler lokalsamfunnets tradisjonelle vekt på korarbeid og gir nye muligheter i trosopplæringen og gudstjenestene.

Det er flott at Strømmen menighet feirer **nattverd** på 3 av 4 gudstjenester i tråd med biskopens føring. I nattverden kommer den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus til oss, skaper et raust gjestebud med mangfoldig deltagelse og gir oss et bærekraftig fundament for tro og liv, uavhengig av våre følelser, meninger og stemninger. Her på Strømmen er imidlertid deltagelsen i nattverden betydelig lavere enn ellers i bispedømmet og viser heller ingen økning. Gjennom forkynnelse, sjelesorg, undervisning og tilgjengelighet må forståelsen av nattverden som dåpslivets forankring styrkes og frimodigheten hos f.eks. dåpsfamilier og konfirmantforeldre økes.

Stalsberghagen gravlunden har siden 1901 vært et forankringspunkt og kapellet et sted for livstolkning for lokalbefolkningen her på Strømmen. Gravplassene tas mer i bruk som steder for refleksjon og tilhørighet, ikke minst ved økt bruk av lystening. Under bedriftsbesøket hos **Strømmen steinhoggeri** kom det frem at 1/3 av gravmonumentene nå leveres med integrert lyslykt. Lysene som tennes på gravene gjenfinnes i dåpslyset og lysgloben i kirkerommet og tolkes i kirken som et gjenskinn av lyset fra Guds virkelighet.

Det drives et godt **kommunikasjonsarbeid** i Strømmen sokn med et utmerket menighetsblad – «**Kirken vår**» - i samarbeid med Lillestrøm og Skedsmo. En stor andel av befolkningen leser menighetsblader. Potensialet er stort og er en god arena for bredt samarbeid både om innhold, finansiering produksjon og distribusjon. Kirken i Strømmen og Skjetten er også tilstede på **Facebook**, vår tids digitale og interaktive torg for både unge og eldre og en bør så snart som mulig ta i bruk Den norske kirkes nye og felles nettsideløsning. Kommunikasjonsmidlene bør også utvikle **tilbakemelding** på kirkelige handlinger og andre aktiviteter for å styrke kvaliteten i alt kirken driver med.

Den norske kirke i lokalsamfunnet i årene fremover

Den norske kirke både er, vil og skal være med i det spennende arbeidet for å videreutvikle et livskraftig og bærekraftig lokalmiljø for kommende generasjoner her i Strømmen sokn og Skedsmo kommune.

Befolkningens tillitsvalgte har som mål at Strømmen og Skedsmo skal bli en av landets mest attraktive bo- og etableringskommuner. Dette danner en naturlig ramme og retning for kirkens engasjement i lokalsamfunnet og menneskers liv. Menighetsråd og fellesråd må ved involvering i kommuneplanene og i samtale med lokalsamfunnets ledelse identifisere områder og tiltak der kirkens ressurser, infrastruktur og kompetanse kan forsterke lokalsamfunnets demokratisk fattede målsetninger og prioriteringer. I en tid der ulikhetene igjen vokser i det norske samfunnet, flere opplever seg marginalisert og med lav fagforeningsorganisering i de nye næringsveiene, er det nødvendig med fornyet engasjement av alle samfunnsaktører for å forme et samfunn der alle er inkludert og har mulighet til innflytelse på egen livssituasjon. Lokalkirken må fortsette å være en aktør som bidrar til «utjevning av forskjeller i samfunnsdeltakelse, levekår og helse», som det heter i kommuneplanen.

Sentralt i kommunens utviklingen i Strømmen sokn er utviklingen av **Skjetten** og særlig Skjettenbyen. Her utvikles det en spennende identitet med økende tilhørighetsfølelse bygget på mangfoldet i befolkningen. Ved forrige visitas sto arbeidet med kirke i dette lokalmiljøet sterkt. Det har det gjort denne gangen også. Det er etter min oppfatning ingen tvil om at dette vitale lokalsamfunnet trenger et sted der mennesker og organisasjoner kan ha en felles møteplass som i bygningskvalitet og arkitektur samsvarer med kvaliteten i boliger og boområdet. Det er derfor på høy tid at planene om et allhus for befolkningen på Skjetten, med et tydelig kirkerom med sakralt preg, realiseres. Rom for andre religioners bønneliv bør også gis muligheter sammen med gode arenaer for forenings- og kulturaktiviteter. Sentrale, offentlige tjenester og helsetilbud kan også løfte et slikt byggs integrerende funksjon i Skjettens samfunnsvev.

I dagens situasjon bør menighetsråd og prost vurdere om en av prestene bør ha en særlig tilknytning til Skjetten med regelmessig kontortid i menighetssenteret. Trosopplæringstiltak foregår allerede der og det kan danne grunnlag for involvering av flere foreldre i å utvikle gudstjenestetilbud og andre aktiviteter. Samarbeid med de mange andre foreningene er også nødvendig å videreutvikle.

En særlig mulighet er å utvikle senteret til et sted der relasjonen til andre religioner utvikles. Ulike foreninger med ulik religiøs tilknytning bruker jo senteret allerede. Det ligger godt til rette for et dialogarbeid med praktisk innretning, noe som vil kunne skape økt oppslutning om et felles allhus. Samarbeid med det kommunalt ledete **Nansendialog-prosjektet** er naturlig. Bispedømmet utvikler et slikt senter sammen med Kirkens Bymisjon for Nedre Glomma i Sarpsborg, med mål om å være en ressurs også for andre deler av bispedømmet. Kirkens Bymisjon og Areopagos er også naturlige samarbeidspartnere her. Et slikt samarbeid må være et sted for utsatte, sårbare og ekskluderte grupper, ledsage mennesker slik at de får oppfylt sine rettigheter og være en ressurs for kommunenes ulike besøkstjenester. Overskriften kan være «Religion for inkluderende lokalsamfunn».

Utviklingen i Strømmen sentrum og Strømmen øst bør også være en del av menighetsrådets strategiske utviklingsarbeidet. Samtalen med ledelsen i **Strømmen Storsenter** og Thon-gruppen var oppløftende og det bør kunne legges til rette for økt kirkelig tilstedeværelse på senteret og i andre deler av byutviklingen.

Et annet viktig område for kirkens involvering i lokalsamfunnet er **helse- og omsorgsektoren**. Vi hadde et meget stimulerende møte med ledelse og ansatte på **Stalsberg bo- og behandlingssenter** om et forsterket samarbeid i lys av de store endringene som skjer innenfor helse- og omsorgstjenestene. Helsedepartementet har presisert at kommunen har ansvar for å oppfylle alle tilskuddsmottageres rettighet til **religionsutøvelse**. Borg bispedømme har spisskompetanse til å veilede tjenesteyterne i utvikling av kartleggingskompetanse og trygghet i å forholde seg klokt til eksistensielle og religiøse problemstillinger hos tjenestemottakerne. I forlengelsen av møtet under visitasen ligger det til rette for et initiativ med sikte på forsterket kompetansehevende samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten, bispedømmerådets spesialkompetanse og lokalkirken.

Når det gjelder kommunens lovpålagte ansvar merker jeg meg at det siden forrige visistas i dette soknet er blitt tilfredstillende toalettfasiliteter i Strømmen kirke, oppgradert og utbedret flombelysningen av kirken, utbedret høytaleranlegg og dåpssakristi og ikke minst bevilget 2,5 millioner kroner til nytt orgel i Strømmen kirke og oppgradering av Stahlsberghagen gravlund nå i 2015. Det er imidlertid nødvendig å styrke driftsbudsjettet i fellesrådet og sørge for god og hensiktsmessig organisering, ikke minst i lys av de endringer som kan komme i forbindelse med kommunereformen.

Det er også gledelig at ulike lag og foreninger har bidratt til lyssetting og oppgradering av Kirkeparken, omtrekking av brudestolene, mens Kirkeforeningen har skaffet nye og praktfulle kirketekstiler og liturgisk utsmykning i rødt, hvitt og grønt.

Råd og ansatte

Strømmen er velsignet med en svært velfungerende og dyktig gruppe med **ansatte**. Jeg har i løpet av visitasuken gjentatte ganger fått bekreftet at kirken og dens medarbeidere nyter svært stor respekt og tillit på alle arenaer i lokalsamfunnet. Kirken i Strømmen lever til fulle opp til visjonen om å være en folkekirke, som både har blikket festet på den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og samtidig på menneskene og det lokalsamfunnet som kirken er sendt til.

Menighetsrådet fremstår som meget kompetent og vil forhåpentligvis fortsette å ta ansvar for å lede menighetens strategiske arbeid i årene frem mot 2020. Dette er en svært viktig tid for Den norske kirke fordi vi skal få på plass en ny organisasjonsstruktur, samtidig som vi skal videreutvikle våre kvaliteter og arbeid. Da trenger vi rådsmedlemmer som vil være med på en krevende, og samtidig svært spennende, seilas med kirkeskipet.

Og stor takk til sokneprest og menighetsråd for å ha lagt opp til et utmerket program og til dere alle som har bidratt til at dette har blitt en svært minneverdig, innholdsrik og inspirerende visitas!

Utgang: Forankring og frihet

Menighetens barnehage har det for et mangfoldig samfunn meget treffende navnet **Noahs Ark**. Noah var den første Gud tolket regnbuen for – den består av vann som i dåpen og lys som på gravlunder og lysglobe. Den er tegnet på at Gud aldri vil forkaste menneskene og sitt skaperverk men er tilstede med sin nåde. Løvens regnbuelov – et sentralt virkemiddel i barnehagen - understreker som regnbuen at det er mangfoldet som skaper regnbuen og det vakreste alle mennesker kan se, helt uavhengig av sosial klasse, kultur eller religion. Slik tegnes visjonen av Strømmen som et regnbuesamfunn for nye generasjoner.

Jeg vil ønske dere Guds rike velsignelse med å fortsette å ledsage mennesker i Strømmen og Skjetten til et liv i forankring og frihet, der Guds nåde er det som bærer gjennom alt – i glede og i sorg. Slik skal vi som lokalkirke også i fremtiden fortsette å bidra til mer himmel på jord, også her på Nedre Romerike, Strømmen og Skjetten.